DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

U.S.A.

Industriproduktionen.

Oprustningen, som efter den alvorlige forværrelse af den internationale situation, der indtrådte med Kinas intervention i Koreakrigen, vil blive fremskyndet og forstærket, havde endnu ved udgangen af 1950 ikke givet sig udslag i nogen større forøgelse af produktionen af krigsmateriel. I månederne fra juni til oktober steg indekset for industriproduktionen med ikke mindre end 8 % fra det overordentlig høje niveau, hvorpå det var nået op allerede inden Koreakrigens begyndelse, men denne stigning var i første række et resultat af bestræbelserne for at dække så mange civile behov som muligt, inden priserne steg, og rustningsordrerne lagde beslag på en del af industriens kapacitet og råstoffer. I oktober kvartal standsede opgangen, vel navnlig fordi omstillingen til krigsproduktion i forbindelse med råstofkontrollen medførte en tendens til nedgang i den civile produktion, inden krigsproduktionen kunne komme rigtig i gang, og produktionsindekset for november og december var næsten uændret i sammenligning med oktober. For hele året 1950 blev det ca. 200 mod 176 i 1949 og 192 i 1948, der var det år, der hidtil havde opvist den største industriproduktion i fredstid. Indekset ligger dog endnu væsentligt under maksimum under krigen, 247 i slutningen af 1943.

Nationalproduktet.

Også bruttonationalproduktet, den samlede produktion af varer og tjenester, satte rekord i 1950 med ca. 277 mld. $ mod 256 mld. i 1949 og 259 mld. i 1948, og for oktober kvartal 1950 er det anslået til 290 mld. $ pr. år. Ca. halvdelen af stigningen på de 21 mld. $ fra 1949 til 1950 skyldtes imidlertid højere priser. Den procentvise stigning i nationalproduktets realværdi fra 1949 til 1950 var derfor kun 4, medens industriens produktionsvolumen var 13—14 % større i 1950 end i 1949.

Hvad angår nationalproduktets anvendelse er det bemærkelsesværdigt, at forbundsregeringens udgifter til varer og tjenester var mindre i 1950 end i 1949, både absolut og i forhold til det samlede nationalprodukt. De vigtigste årsager til denne nedgang var lavere udgifter til støtteopkøb af landbrugsvarer og til hjælp til udlandet. I juli kvartal udgjorde forbundsregeringens andel trods krigen i Korea kun 7.5 % af bruttonationalproduktet mod 9.9 % i gen-

Amerikanske konjunkturtal.

		Priser[1]			Industri-produktion[2]	Bygge- og anlægsvirksomhed[3]		Arbejdsmarked			Detail-omsætning[7]	Udenrigshandel		Aktiekurser[10]	Personlige[11] indkomster	Bruttonational-produkt[12]
		Engrospriser		Leveomkostninger												
		Samlet indeks	Landbr.-produkt.			Ialt	Boligbyggeri	Beskæftigede[4]	Arbejdsløshed[5]	Arbejdsløn[6]		Import[8]	Eksport[9]			
		1926 = 100 *	1926 = 100 *	1935-39 = 100 *	1935-39 = 100 *	1923-25 = 100 *	1923-25 = 100 *	Mill. *	Mill. *	Cents *	1935-39 = 100 *	Mill. $ *	Mill. $ *	1935-39 = 100 *	Mld. $ *	Mld. $ *
	1938	79	69	101	89	64	45	30.3[13]	8.1[14]	63	98	163	258	88	68	85
	1945	106	128	128	203	68	26	40.1	1.0	102	198	345	817	122	172	215
	1946	121	149	139	170	153	143	41.4	2.3	108	259	409	812	140	178	211
	1947	152	181	159	187	157	142	43.4	2.1	122	304	478	1274	123	191	233
	1948	165	188	171	192	190	162	44.2	2.1	133	335	589	1051	124	210	259
	1949	155	166	169	176	211	192	43.0	3.4	140	330	552	999	121	206	256
Okt.	1949	152	160	169	166	263	269	42.6	3.6	139	331	559	850	127	202	—
Nov.	—	152	157	169	173	265	256	42.8	3.4	139	329	594	836	129	206	—
Dec.	—	151	155	168	179	262	255	43.7	3.5	141	326	605	943	133	208	254
Jan.	1950	152	155	167	183	242	245	42.1	4.5	142	336	623	746	135	215	—
Febr.	—	153	159	167	180	263	260	41.7	4.7	142	344	600	773	137	215	—
Marts	—	153	159	167	187	275	278	42.3	4.1	142	345	664	868	139	219	263
April	—	153	159	167	190	284	298	42.9	3.5	143	344	583	810	142	214	—
Maj	—	156	165	169	195	274	303	43.3	3.1	144	351	659	825	147	215	—
Juni	—	157	166	170	199	291	325	43,9	3.4	145	363	686	876	148	217	270
Juli	—	163	176	173	196	325	369	44.1	3.2	146	394	711	774	138	221	—
Aug.	—	166	178	173	209	334	362	45.1	2.5	146	393	819	761	147	225	—
Sept.	—	170	180	174	211	321	332	45.7	2.3	148	376	858	910	152	229	284
Okt.	—	169	178	175	217	299	294	45.9	1.9	150	365	921	904	158	231	—
Nov.	—	172	184	176	214	306	284	45.8	2.2	151		852	978	156	233	—
Dec.	—	175	187	178	217	332	297	46.4	2.2	154		864	1063	158	241	

* Tallene for 1938 og 1945—49 (de første 6 rækker) er gennemsnit for 12 måneder. [1] Bureau of Labor Statistics. [2] Federal Reserve Board's sæsonudjævnede indeks. [3] Værdien af byggekontrakter efter F. W. Dodge Corp.; indekset udjævnet for sæsonsvingninger af F. R. B. [4] Antal beskæftigede („employees") uden for landbruget ifl. Bureau of Labor. Af det samlede antal beskæftigede i dec. 1950, 46.4 millioner, faldt 15.7 mill. på industrien, 0.9 på minedrift, 2.4 på bygge- og anlægsvirksomhed, 4.1 på transport og off. forsyningsvirksomheder, 10.4 på handel, 1.8 på pengeinstitutter, 4.7 på tjenesteydelser og 6.4 var off. ansatte. [5] Bureau of Census. [6] Gnstl. timefortjeneste i fabriksindustrien. [7] Survey of Current Business' sæsonudjævnede indeks. [8] Generalindførsel. [9] Inkl. reeksport; omfatter også hjælp til udlandet („foreign aid and relief"). [10] Standard and Poor's Corp., omfatter 416 industri-, jernbane- og „public utility" selskaber. [11] „Personal income". Tallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [12] Kvartalstallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [13] 1939. [14] 1940.

nemsnit for 1949, svarende til en årlig udgift af henholdsvis 21 og 25 mld. $, men gennemføres oprustningen i overensstemmelse med de budgettal, der nu foreligger, vil denne andel stige stærkt i den kommende tid, selv om også produktionen øges yderligere.

Forbundsbudgettet.

I det budgetforslag, som præsident Truman den 15. januar tilstillede kongressen, regnes der for finansåret 1. juli 1951—30. juni 1952 med samlede udgifter på 71.6 mld. $, medens udgifterne i 1950—51 nu anslås til 47.2 mld. $, og de faktiske udgifter i 1949—50 androg 40.2 milliarder. Til hær, flåde og og luftvåben kræves i 1951—52 41.4 mld. $, altså mere end forbundsregeringens samlede udgifter i 1949—50, mod 21 milliarder for 1950—51 og 12.3 milliarder i 1949—50, men hertil kommer meget store beløb til forsvarsudgifter i videre forstand, først og fremmest militær og anden hjælp til andre lande. Udgiften hertil er for 1951—52 budgetteret til 7.5 mld. $ (deraf 3.5 mld. $ til militær udrustning fra U.S.A. til dets allierede) mod knap 5 milliarder i hvert af de foregående to år; alt ialt kan de samlede foreslåede forsvarsudgifter for 1951—52 opgøres til 52 mld. $ mod 26.8 milliarder i 1950—51 og 17.7 milliarder i 1949—50. Overfor denne voldsomme stigning i forsvarsudgifterne står en nedgang i alle de andre udgifter fra 22.5 mld. $ i 1949—50 til 20.4 mld. $ i 1950—51 og 19.6 mld. $ i 1951—52. Den største post blandt de civile udgifter var i 1949—50 udgiften til veteranerne, nemlig 6.6 mld. $, men hertil er der for 1951—52 kun budgetteret 4.9 mld. $, medens forrentningen af forbundsgælden efter budgettet vil kræve næsten 6 mld. $, det samme som i de foregående to år. Som nærmere omtalt nedenfor er det regeringens hensigt at finansiere oprustningen på en „pay-as-you-go" basis og ikke ved optagelse af lån.

Investeringerne.

En væsentlig årsag til udvidelsen af den økonomiske virksomhed i 1950 må søges i den forøgede efterspørgsel i investeringsøjemed. Den private indenlandske bruttoinvestering nåede i juli kvartal op på 48.4 mld. $ pr. år eller 17 % af bruttonationalproduktet mod 12.9 % i gennemsnit for 1949, og tallet for oktober kvartal må ventes at ville vise en yderligere stigning, bl. a. på grund af en stærk forøgelse af erhvervslivets lagre, der i de foregående måneder var gået tilbage på grund af den voldsomme indkøbsbølge, som gik over landet efter krigsudbrudet i Korea. De personlige forbrugsudgifter til varer og tjenester steg herved fra 185.2 mld. $ pr. år i april kvartal 1950 til 198.4 mld. $ i juli kvartal, og for varige forbrugsgoder alene var der en stigning fra 26.7 til 33.5 mld. $. Dette sidste tal repræsenterer 11.8 % af bruttonationalproduktet i det pågældende kvartal, medens den tilsvarende procent for 1949 under eet kun var 9.3, og sammenlagt udgjorde udgifterne til investeringer og køb af varige forbrugsgoder i juli kvartal ikke mindre end 29 % af nationalproduktet, en højere procent end nogensinde tidligere konstateret.

Med hensyn til investeringsvirksomheden i 1951 ventes fortsat stigning i erhvervslivets investeringer i bygninger og maskiner, der af handelsministeriet er anslået til 21.9 mld. $ mod godt 18 mld. $ i 1950 (heri ikke medregnet investeringer i landbruget). Alene for fabriksindustriens vedkommende regnes med en stigning fra 7.95 til 10.57 mld. $. Investeringsplanerne er naturligvis stærkt præget af oprustningen, bl. a. synes det nu at være hensigten, at stålindustriens kapacitet i løbet af de kommende 3—4 år skal sættes op fra de nuværende 103 mill. short tons til 120 mill. tons. På den anden side vil som nævnt i det foregående hefte af „Økonomi og Politik" boligbyggeriet blive indskrænket væsentligt. I hver af månederne maj—august 1950 lå antallet af påbegyndte boliger over 140.000, men efter stramningen af lånebetingelserne er tallet gået stærkt tilbage, og i november var det faldet til 85.000, en nedgang på 10 % i sammenligning med november 1949. I 1950 påbegyndtes ialt 1.375.000 boliger, hvilket var ca. en trediedel flere end i 1949, medens der for 1951 er nævnt et antal af ca. 800.000.

Foruden nedgangen i boligbyggeriet må der i 1951 ventes en reduktion af produktionen af automobiler og andre varige forbrugsgoder som følge af de pågældende industriers delvise omstilling til krigsproduktion. For at sikre rustningsproduktionen er der efterhånden indført en række indskrænkninger i forbruget af knappe råvarer i den civile produktion.

Priser og lønninger.

Også på andre områder er der gjort brug af den ekstraordinære bemyndigelseslovning, således ved det den 25. januar indførte pris- og lønstop. Pris- og lønstoppet er kun tænkt at skulle være i kraft, indtil der er skabt en effektiv kontrolmyndighed, som kan gennemføre en mere elastisk regulering af priser og lønninger, men lønstoppet blev straks sat til side til fordel for kulminearbejderne, der umiddelbart forinden havde opnået en aftale om lønforhøjelse fra 1. februar, og kulpriserne kunne derfor heller ikke fastholdes på det hidtidige niveau. Prisstoppet er iøvrigt ufuldstændigt, idet bemyndigelsesloven undtager landbrugsvarer fra prisregulering, så længe prisen er lavere end den såkaldte paritetspris, hvilket endnu var tilfældet for de fleste landbrugsprodukters vedkommende (paritetsprisen er den pris, der giver den pågældende vare samme bytteforhold over for de ting, landbruget køber, som i en vis basisperiode). Da udgiften til fødevarer udgør ca. 40 % af „pristalsfamiliens" samlede udgifter, er der altså ikke med prisstoppet sat bom for en yderligere stigning af leveomkostningsindekset. Under disse omstændigheder må det forudses, at det vil blive meget vanskeligt at fastholde lønstoppet, ikke mindst for de store arbejdergrupper, der har overenskomst om automatisk regulering af lønnen, når leveomkostningsindekset stiger.

Om lønstigningerne i 1950 kan iøvrigt nævnes, at den gennemsnitlige timeløn uden for landbruget indtil august steg med ca. 3 %, og at der derefter er gennemført betydelige lønforhøjelser i store dele af industrien. Disse forhøjelser synes i de fleste tilfælde at have andraget ca. 10 cents pr. time, men i adskil-

Engrospriserne i U.S.A.
(1926 = 100)

	Landbrugs-produkter	Fødevarer	Alle andre varer	Ialt
Januar 1950	154.7	154.8	145.8	151.5
Maj 1950	164.7	159.9	147.6	155.9
Sept. 1950	180.4	177.2	159.2	169.5
6. jan. 1951	189.3	181.9	167.1	176.8
13. jan. 1951	191.9	183.0	167.8	178.1
20. jan. 1951	191.5	182.1	168.9	178.7
27. jan. 1951	196.4	183.9	169.3	180.0
3. feb. 1951	197.1	185.2	169.4	180.5

lige tilfælde helt op til 15 cents eller ca. 10 %. Højere timeløn i forbindelse med stigende beskæftigelse og længere arbejdstid bevirkede, at samtlige lønmodtageres indtægter i 1950 gik op med ikke mindre end 15 %, hvilket omtrent svarer til stigningen i de totale personlige indtægter.

Finans- og pengepolitikken.

Som nævnt må der i 1951 regnes med en nedgang i den del af produktionen, der er til rådighed for den civile befolkning, og en yderligere stigning i pengeindtægterne vil derfor forstærke inflationstendenserne i den amerikanske økonomi. Hvis regeringens planer om at skabe balance på budgettet gennemføres, vil der imidlertid blive tale om meget store skatteforhøjelser. Foruden de skatteforhøjelser, der omtaltes i det foregående hefte af „Økonomi og Politik", vedtog den gamle kongres, inden dens funktionstid udløb, en merindkomstskat, der anslås at ville indbringe 3.3 mld. $, men selv herefter er underskudet for 1951—52 budgetteret til 16.5 mld. $. Som et første skridt til at skabe balance har præsident Truman den 2. februar foreslået nye skatter til ialt 10 mld. $, fordelt med 4 mld. $ på den almindelige indkomstskat, 3 mld. $ på selskabsskatten og 3 mld. $ på forskellige forbrugsafgifter.

Det vil formentlig vise sig vanskeligt at få kongressen til at vedtage skatteforhøjelser af det påtænkte omfang, og i så fald vil også selve finansieringen af oprustningen blive en kilde til yderligere inflation. Hvad kreditpolitikken angår, hæmmes Federal Reserve Board i sin handlefrihed af regeringens krav om en lav rente af hensyn til udgifterne til den offentlige gæld. De kreditbegrænsende foranstaltninger, der blev iværksat i 1950 — diskontoforhøjelsen og stramningen af vilkårene for køb på afbetaling m. m. — formåede ikke at standse kreditudvidelsen, og alene i årets sidste halvdel steg medlemsbankernes udlån med ca. 7 mld. $. I løbet af januar er der gennemført en gradvis forhøjelse af medlemsbankernes lovpligtige kassebeholdninger med 2 % af indlån på anfordring og 1 % af indlån på opsigelse, ialt ca. 2 mld. $, men virkningen heraf på bankernes evne til at yde lån er tvivlsom, fordi de kan skaffe sig likvide midler ved at sælge statspapirer til reservebankerne til faste kurser, således som det var tilfældet i 1948.

Forøvrigt har Federal Reserve Board i januar også forhøjet marginindbetalingen ved aktiespekulationer fra 50 til 75 %. Aktiekurserne ligger nu på et højere niveau end på noget tidspunkt siden 1929. Omkring midten af februar var Dow-Jones' indeks for industriaktier nået op på ca. 255 mod lavest ca. 162 under konjunkturnedgangen i 1949, men i forhold til de udbytter, der kan opnås ved køb af aktier, synes kursstigningen at have været ret mådeholden. Den gennemsnitlige afkastning af 125 industriaktier, beregnet efter de til enhver tid gældende kurser, har således i de sidste måneder ligget på ca. 7 %, medens der ved køb af industriobligationer kun kan opnås en effektiv rente af 2.7 %. I 1929, da Dow-Jones' indeks for industriaktier satte rekord med 381, var forholdet omvendt: 3.2 % for aktier og over 5 % for obligationer.

U.S.A.s betalingsbalance.

(mill. $)

	Jan. kvt. 1949	Apt. kvt. 1949	Juli kvt. 1949	Okt. kvt. 1949	Jan. kvt. 1950	Apt. kvt. 1950	Juli kvt. 1950
Eksport	3448	3455	2770	2664	2448	2604	2513
„Usynlige" indtægter	875	987	915	842	823	918	961
Ialt...	4323	4442	3685	3506	3271	3522	3474
Import	1960	1761	1593	1830	1961	1994	2516
„Usynlige" udgifter	590	657	753	571	606	717	887
Ialt...	2550	2418	2346	2401	2567	2711	3403
Overskud på løbende poster ..	1773	2024	1339	1105	704	811	71
Marshall-hjælp og andre off. og priv. ydelser (unilateral transfers)	1521	1683	1403	1212	1130	1244	987

Betalingsbalancen.

For en væsentlig del som et resultat af rustningspolitikken indtrådte der i 1950 en stærk forskydning i U.S.A.s økonomiske mellemværende med udlandet. Navnlig som følge af den større import af råstoffer — delvis til forøgelse af de strategiske lagre —, var der i juli kvartal omtrent ligevægt på betalingsbalancens løbende poster, således at praktisk taget hele Marshall-hjælpen og de andre amerikanske ydelser kunne anvendes til styrkelse af udlandets dollarreserver. Ialt anslås det, at andre lande i de tre måneder forøgede deres guld- og dollarbeholdninger med 1.6 mld. $, hvorved den samlede forøgelse af udlandets guld- og dollarbeholdninger i de 12 måneder, der var forløbet siden valutadevalueringerne i september 1949, nåede op på ca. 3 mld. $. I løbet af et år havde andre lande dermed indvundet ca. 40 % af nedgangen i deres guld- og dollarbeholdninger i perioden fra begyndelsen af 1946 til september 1949.

ENGLAND

Der foreligger endnu ikke nogen samlet opgørelse af det engelske nationalprodukt i 1950, men det anslås, at der var en lidt større mængde varer og tjenester til rådighed til forbrug og investering end i det foregående år. Forbruget som helhed skønnes at have været 2—3 % større end i 1949, og også investeringerne havde et lidt større omfang. De samlede udgifter hertil anslås at have beløbet sig til 2200 mill. £ eller ca. 20 % af rådighedsbeløbet. Skønt antallet af beskæftigede kun var ca. 1½ % større end i 1949, lå industriproduktionen på et 8—9 % højere niveau, og denne betydelige stigning mere end opvejede virkningerne på den disponible varemængde af den forringelse af bytteforholdet over for udlandet, der var indtrådt ved devalueringen i september 1949, og som forstærkedes i sidste halvdel af 1950 på grund af stigningen i de internationale råstofpriser. Ialt steg importpriserne i løbet af 1950 med gennemsnitlig 23 %, medens stigningen for eksportpriserne kun var 10 %. I gennemsnit for hele året lå importpriserne 17 % højere end i 1949, medens det tilsvarende tal for eksportpriserne kun var godt 6 %. Samme importmængde som i 1949 kostede derfor ca. 400 mill. £ mere, medens uforandret eksport kun ville have indbragt 115 mill. £ mere. Ifølge en udtalelse af finansminister Gaitskell må man regne med, at samme import i 1951 som i 1950 vil koste 400 mill. £ mere, og stillingen forværres yderligere ved, at importen af råstoffer i 1950 ikke holdt trit med det stigende forbrug, således at lagrene på mange områder var mindre ved slutningen end i begyndelsen af året.

Råvareforsyningen.

Spørgsmålet om råvareforsyningen er imidlertid ikke blot et prisspørgsmål, men et spørgsmål om overhovedet at skaffe industrien tilstrækkeligt med råstoffer, og udsigterne er her ikke de lyseste, især ikke for den civile produktions vedkommende. Gennem rationering er der foretaget en nedskæring af forbruget af en række metaller samt svovl, og fra 1. marts 1951 er der endog indført forbud mod anvendelsen af kobber, zink og messing ved fremstillingen af et stort antal varer. Det kan også nævnes, at mangel på stålplader har tvunget en del af automobilindustrien til at indføre kortere arbejdsuge. Et nyt stålværk, der ventes taget i brug omkring midten af 1951, vil formentlig efterhånden kunne afhjælpe mangelen på dette område, men stålproduktionen som helhed, der i 1950 satte ny rekord på 16.3 mill. tons mod 15.6 mill. tons i 1949, vil let selv kunne komme ud for råstofmangel i 1951, bl. a. fordi importen af scrap fra Vesttyskland må antages at ville gå stærkt tilbage.

Kulproduktionen.

Det mørke punkt i Englands økonomi i 1950 var imidlertid den utilstrækkelige kulproduktion. Medens det indenlandske forbrug var 6 mill. tons større end i 1949, steg produktionen kun med ca. 1 mill. tons, og skønt eksporten reduceredes med 2 mill. tons, oversteg forbrug plus eksport produktionen med

Engelske [a]) *konjunkturtal.*

	Priser		Industriproduktion		Boligbyggeri[5]		Arbejdsmarked				Detailomsætning[8]	Udenrigshandel		Aktiekurser[11]
							Beskæftigelse[6]		Arbejdsløshed	Arbejdsløn[7]				
	Engrospriser[1]	Leveomkostninger[2]	Central Statistical Office[3]	London & Cambridge Economic Service[4]	Antal boliger under opførelse	Antal boliger fuldført	Samlet antal beskæftigede	Fabriksindustrien				Import[9]	Eksport[10]	
	1938 = 100 *	Juli 1914 = 100 *	1946 = 100 *	1946 = 100 *	1000 †	1000 *	Mill. †	Mill. †	1000 †	Sept. 39 = 100 *	1947 = 100 *	Mill. £ *	Mill. £ *	1938 = 100 *
1938	100	156	—	—	—	30.0	17.9	6.8	1688	100	65	77	44	100
1945	167	203	—	—	26	0.2	16.3	6.8	103	150	76	92	38	127
1946	173	204	100	100	204	4.1	17.3	6.6	359	162	88	108	80	138
1947	189	203	108	109	253	10.5	18.6	7.1	256	168	100	149	100	145
1948	216	108	121	121	188	17.5	19.1	7.3	282	106	114	173	137	139
1949	227	111	129	129	195	16.0	22.2	8.3	243	109	125	189	154	132
Okt. 1949	234	112	135	137	—	16.4	22.3	8.4	300	109	132	199	161	129
Nov. —	237	112	140	140	—	16.5	22.3	8.4	324	109	137	201	166	124
Dec. —	238	113	131	130	195	17.4	22.2	8.4	330	109	163	196	159	128
Jan 1950	241	113	135	134	—	14.4	22.3	8.4	372	110	115	201	182	127
Febr. —	242	113	140	139	—	14.1	22.2	8.4	373	110	122	182	161	129
Marts —	242	113	144	143	195	19.4	22.2	8.4	347	110	133	221	191	127
April —	246	114	135	132	—	14.9	22.3	8.4	329	110	131	211	156	129
Maj —	251	114	141	136	—	17.0	22.3	8.4	315	110	141	229	188	131
Juni —	252	114	143	141	199	18.1	22.4	8.4	282	110	134	239	182	138
Juli —	256	114	134	130	—	17.0	22.4	8.4	272	110	137	225	189	133
Aug. —	260	113	123	122	—	14.9	22.4	8.4	288	110	130	215	197	135
Sept. —	268	114	143	141	204	17.4	22.4	8.5	284	110	139	194	181	139
Okt. —	275	115	150	146	—	17.6	22.5	8.5	304	111	142	223	212	141
Nov. —	285	116	151	148	—	17.5	22.2	8.6	302	113	147	235	222	144
Dec. —	288	116	138	135	201	16.0	22.1[12]	8.6	302	114	182	239	196	139

[a]) Priser, industriproduktion, arbejdsløn og udenrigshandel refererer til Det forenede Kongerige (England & Wales, Skotland og Nordirland), boligbyggeri, beskæftigelse og arbejdsløshed samt detailomsætning til Storbritannien (England & Wales, Skotland).

* Tallene for 1938 og 1945—49 (de første 6 rækker) er gennemsnit for 12 måneder.

† Tallene for 1938 og 1945—49 (de første 6 rækker) gælder for juli (beskæftigelse, arbejdsløshed) eller december.

[1] Board of Trade. [2] Ministry of Labour. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947. [3] Inkl. rustningsproduktion („finished munitions"). [4] Ekskl. rustningsproduktion. [5] Ministry of Health. Permanente boliger. [6] Fra 1949 ny serie, der i modsætning til den tidligere omfatter privat hushjælp og beskæftigede over pensionsalderen (65 år for mænd og 60 år for kvinder). Desuden tælles nu halvdagsarbejdere som heldagsarbejdere. Til sammenligning anføres, at tallene efter den nye opgørelse medio juli 1948 var 21.9 og 8.1. [7] Ugentlige lønsatser. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947, omfattende industri, landbrug, off. forsyningsvirksomheder, detailhandel m. m. [8] Varehuse, kædebutikker og brugsforeninger. [9] Generalindførsel. [10] Inkl. reeksport. [11] London & Cambridge Economic Service. Industriaktier den 15. i hver måned. [12] Reviderede tal. Tilsvarende tal for dec. 1949 21.9 mill. og for medio 1948 21.7 mill.

3 mill. tons. Lagerbeholdningerne kom derved i begyndelsen af 1951 ned på en sådan størrelse, at ugunstige vejrforhold ville kunne føre til en gentagelse af kulkrisen i vinteren 1947, der satte store dele af det engelske erhvervsliv i stå. For at sikre gas- og elektricitetsproduktionen er der indført restriktioner på kulleverancerne til industrien og andre besparelsesforanstaltninger, f. eks. er et stort antal persontog blevet taget af køreplanen, og regeringen har bemyndiget National Coal Board til at importere 1.2 mill. tons kul fra U.S.A. Desuden opretholdes kuleksporten kun i meget begrænset omfang. I de første 7 uger af 1951 udgjorde eksporten, inkl. bunkerkul, således kun godt 1 mill. tons mod næsten 3 mill. tons i de samme uger i 1950.

Kulindustrien 1946—1950.

	1946	1947	1948	1949	1950
Produktion, miner, mill. tons	181	187	198	203	204
Produktion, dagbrud, mill. tons	9	10	12	12	12
Indenlandsk forbrug, mill. tons	186	185	194	196	202
Eksport og bunkers, mill. tons	9	5	16	19	17
Antal beskæftigede, 1000	697	711	724	720	697
Prod. pr. år pr. mand, tons	260	263	273	282	293
Udeblivelsesprocent	16	12½	11½	12½	12
Pris pr. ton (s. og d.)	39/4	40/3	47/2	47/11	47/11[1]

[1] Jan.—sept.

Årsagen til den utilstrækkelige kulproduktion i 1950 må søges i nedgangen i antallet af minearbejdere. Produktionen pr. arbejder var, som det vil ses af ovenstående tabel, større end i 1949 og ville med det samme antal arbejdere som i 1949 have givet en samlet produktion af ca. 211 mill. tons, medens den faktiske produktion kun var på 204 mill. tons. Imidlertid er nedgangen i arbejdertallet ophørt, og i løbet af knap tre måneder fra november til begyndelsen af februar er det pånyt steget med ca. 10.000, hvorved det er kommet op i nærheden af gennemsnittet for 1950. Samtidig har flere arbejdere end tidligere arbejdet et ekstra skift om lørdagen, og en vis bedring i kulproduktionen i minerne er indtrådt, for så vidt som den i de sidste uger har ligget over produktionen i begyndelsen af 1950, medens den i slutningen af 1950 var lavere end i den tilsvarende periode i 1949. For de første 8 uger af 1951 androg fremgangen næsten 1 mill. tons, men samtidig var produktionen fra åbne kulbrud over 300.000 tons mindre.

Imidlertid har minearbejderne i januar ved regeringens indgriben opnået en ny lønforhøjelse, der sammen med den i sidste hefte af „Økonomi og Politik" omtalte betyder en merudgift for kulindustrien på ca. 15 mill. £ om året. Desuden er National Coal Board i princippet gået ind på arbejdernes krav om en pensionsordning. Til gengæld har fagforeningen opgivet modstanden mod, at der rekruteres italienske arbejdere til de engelske kulgruber, og har lovet at ville arbejde for en forøgelse af produktionen, bl. a. ved afskaffelsen af forskellige produktionshæmmende sædvaner. Lignende løfter er dog tidligere blevet afgivet, uden at de er blevet opfyldt, fordi arbejderne ved de enkelte gruber

har sat sig derimod. Mere grund er der vel til at håbe på, at lønforhøjelserne vil virke til at fastholde arbejderne ved kulgruberne og drage nye til, men det sikre er, at kulpriserne er blevet sat op med 4s 2d pr. ton for at dække lønforhøjelserne og det tab, som importen af de amerikanske kul og bortfaldet af en stor del af eksporten påfører kulmonopolet.

Lønninger og priser.

Et betydningsfuldt træk i den økonomiske udvikling i England i 1950 var den „optøning" af lønningerne, som fandt sted, og som i de sidste måneder af året førte til lønforhøjelser over en bred front. Det kan tilføjes, at der også viste sig tegn til, at den frivillige dividendebegrænsning ikke længere blev overholdt i samme udstrækning som tidligere. Ialt fik i 1950 næsten 7.4 mill. personer deres lønsatser forhøjet med tilsammen over 2 mill. £ om ugen, hvorved lønindekset steg fra 109 (30/6 1947 = 100) i december 1949 til 114 i december 1950, medens leveomkostningsindekset, der har samme basis som lønindekset, gik op fra 113 til 116 og i januar 1951 steg med endnu 1 point til 117. I sammenligning med opgangen i engrosprisindekset, der i 1950 androg ca. 21 %, var stigningen i leveomkostningsindekset meget beskeden. Når de stigende engrospriser er så længe om at forplante sig til detailhandelen, skyldes det vel først og fremmest priskontrollens virksomhed, men denne kan dog i hovedsagen kun forsinke prisstigningen ved at kræve, at de gamle lagre skal sælges til de gamle priser og ikke til genanskaffelsesprisen. Alene på grundlag af stigningen i importpriserne i 1950 må man derfor vente en yderligere stigning i leveomkostningsindekset, og hertil kommer virkningerne af allerede gennemførte og kommende lønforhøjelser, jfr. forhøjelsen af kulpriserne.

Oprustningens virkninger.

Medens pengeindtægterne er stigende, må der regnes med, at oprustningen og den i forbindelse dermed opståede knaphed på arbejdskraft og — ikke mindst — råvarer vil bevirke en nedgang i den civile produktion og dermed et mindre vareudbud, og forringelsen af bytteforholdet over for udlandet vil virke i samme retning. Den nødvendige begrænsning af forbruget vil blive søgt gennemført ved anvendelse både af finanspolitiske midler og ved direkte indgreb, men fuld klarhed over regeringens politik vil formentlig først det nye budget for 1951—52 bringe. Imidlertid har finansminister Gaitskell i en tale i underhuset den 15. februar givet en række oplysninger om oprustningsprogrammet for de kommende tre år, der nu anslås til 4700 mill. £ i stedet for de i sidste hefte af „Økonomi og Politik" nævnte 3600 mill. £, og heri er ikke medregnet 140 mill. £ til oplagring af strategisk vigtige varer eller den private industris udgifter til nye anlæg til produktion af krigsmateriel. For finansåret 1951—52 anslås forsvarsudgifterne til 1300 mill. £, hvilket er ca. 500 mill. £ mere end i 1950—51, og beløbet ventes i det sidste af de tre oprust-

ningsår, 1953—54, at ville stige til ca. 1800 mill. £ eller 1000 mill. £ mere end i indeværende finansår.

Med hensyn til fordelingen af de 4700 mill. £ oplyste Gaitskell, at 2850 mill. £ ville blive anvendt til byggeri og produktion af forsvarsmateriel og -udstyr, og at dette beløb igen ville fordele sig med 1700 mill. £ på metal- og maskinindustrien (herunder flyvemaskine- og skibsbygningsindustrien), 500 mill. £ til byggeri og 200 mill. £ på tekstilindustrien, medens de tilsvarende tal for 1951—52 alene er 350, 120 og 50 mill. £. For metal- og maskinindustriens vedkommende svarer de 1700 mill. £ i tre år til gennemsnitlig 20 % af dens nuværende årsproduktion, medens de 120 mill. £ til forsvarsbyggeri i det kommende finansår repræsenterer ca. 10 % af byggeindustriens samlede produktion. Et særlig vanskeligt problem frembyder anskaffelsen af værktøjsmaskiner til metal- og maskinindustrien, idet den engelske produktion i 1950 kun var på ca. 40 mill. £, og der i oprustningsprogrammet er regnet med en udgift på ca. 115 mill. £ til værktøjsmaskiner til rustningsindustrien i de første to år. Oprustningens gennemførelse i det påtænkte omfang forudsætter derfor en stor import af værktøjsmaskiner, især fra U.S.A., men i alle tilfælde vil det næppe kunne undgås, at metal- og maskinindustriens og specielt værktøjsmaskinindustriens omstilling til krigsproduktion vil bevirke en nedgang i fremstillingen af realkapital til den civile produktion. Noget lignende kan siges med hensyn til bygningsindustrien, men Gaitskell erklærede i underhuset, at regeringen ville bestræbe sig for at opretholde boligbyggeriet i det hidtidige omfang, ca. 200.000 boliger om året.

I sin tale den 15. februar nævnte finansminister Gaitskell, at oprustningens byrder kunne bæres på fire måder: ved forøget produktion, ved lavere forbrug og mindre investering og endelig ved en forringelse af betalingsbalancen gennem større import og mindre eksport. Da oprustningsprogrammet blev fremsat i september 1950, lagde regeringen stor vægt på muligheden af gennem en forøgelse af den samlede produktion at undgå en nævneværdig forringelse af levestandarden og den civile anlægsvirksomhed, men samtidig med, at rustningsprogrammet er blevet revideret stærkt opad, har som allerede nævnt knapheden på råstoffer gjort en forøgelse af den totale produktion problematisk. I hvert fald kan det anses for givet, at produktionen til civile formål inden for metal- og maskinindustrien ikke vil kunne opretholdes i det hidtidige omfang, og at denne nedgang foruden at ramme det indenlandske forbrug også vil gå ud over eksporten.

Udenrigshandel og betalingsbalance.

Spørgsmålet er, i hvilken udstrækning nedgangen i metalindustriens eksport kan kompenseres ved forøget eksport af andre varer, men formentlig vil den samlede eksport gå ned, medens importen alene på grund af forringelsen af bytteforholdet vil tendere opad. Det kan i denne forbindelse nævnes, at importen i januar 1951 steg til 298 mill. £, hvilket var over 80 mill. £ mere end månedsgennemsnittet for 1950, medens eksporten af engelske varer var

på 214 mill. £ eller ca. 33 mill. £ mere end månedsgennemsnittet for 1950. Underskudet på handelsbalancen steg herved til 75 mill. £ mod kun 29 mill. £ i gennemsnit pr. måned i 1950. Iøvrigt fremgår udviklingen af Englands udenrigshandel i de sidste tre år af flg. oversigt.

Englands udenrigshandel.
(mill. £)

	1948	1949	1950
Import	2078	2274	2603
Eksport af eng. varer	1583	1786	2170
Reeksport	65	58	85
Samlet eksport	1648	1844	2255
Importoverskud	430	430	348

Nedgangen i importoverskudet sammen med stærkt forøgede „usynlige" indtægter forvandlede et underskud på betalingsbalancens løbende poster på 38 mill. £ i 1949 til et overskud på skønsmæssigt 200—250 mill. £ i 1950. Hvad angår sterlinglandenes transaktioner med dollarområdet har billedet ændret sig fuldstændigt efter devalueringen af pundet i september 1949 og under indflydelse af de voldsomt stigende priser på de engelske koloniers og dominions' råstoffer, og efter overenskomst med U.S.A. er Marshall-hjælpen til England derfor blevet suspenderet fra 31. december 1950. Sterlingsområdets guld- og dollarbeholdning var da steget til 3300 mill. £ eller næsten 2000 mill. £ mere end straks før devalueringen, og alene i oktober kvartal 1950 var der en fremgang på 544 mill. £. En del af denne store stigning var dog, som nævnt i sidste hefte af „Økonomi og Politik", et resultat af spekulationen i en forestående opskrivning af pundet og således af engangskarakter.

Ændringerne i sterlingområdets guld- og dollarbeholdning.
(mill. $)

	Beholdning ved period beg.	Beholdning ved period. slutning	Tilvækst	Heraf: Den canadiske kredit	Dollarlån i den int. valutafond	Marshall hjælp	Rest[1]
Januar kvart. 1949...	1856	1912	56	30	32	324	÷330
April „ „ ...	1912	1651	÷261	30	—	341	÷632
Juli „ „ ...	1651	1425	÷226	29	—	284	÷539
Oktober „ „ ...	1425	1688	263	27	20	247	÷31
Januar „ 1950...	1688	1984	296	27	—	229	40
April „ „ ...	1984	2422	438	18	—	240	180
Juli „ „ ...	2422	2756	334	—	—	147	187
Oktober „ „ ...	2756	3300	544	—	—	146	398

[1] Det såkaldte dollarunderskud eller -overskud, d. v. s. saldoen på betalingsbalancens løbende poster plus nettoresultatet af kapitalbevægelser.

28. 2. 1951.